

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 351.5+338.46:378](478)

GARBUZ VERONICA

**PERFEȚIONAREA PROCESULUI DE INTEGRARE
A TINERILOR SPECIALIȘTI CU STUDII SUPERIOARE
PE PIAȚA MUNCII DIN REPUBLICA MOLDOVA**

521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT

în domeniul de activitate

Autoreferatul tezei de doctor

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată în cadrul Secției Cercetări Sociale și Nivelul de Trai

Conducător științific:

ROJCO Anatolii, doctor în științe economice, conferențiar cercetător

Consiliul Științific Specializat a fost aprobat de către Consiliul de Conducere al ANACEC prin decizia nr. 12 din 23.11.2018, în următoarea componență:

Referenți oficiali:

VACULOVSCHI Dorin, doctor în științe economice, conferențiar universitar

AGHEORGHIESEI (CORODEANU) Daniela-Tatiana, doctor în științe economice, profesor universitar (Iași, România)

Componența Consiliului Științific Specializat:

STRATAN Alexandru, președinte, membru corespondent al A.Ș.M., doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

PERCIUN Rodica, secretar științific, doctor habilitat în științe economice, conferențiar cercetător

BÎRCĂ Alic, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar

SAVELIEVA Galina, doctor în științe economice, conferențiar cercetător

ONOFREI Alexandru, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

Susținerea va avea loc la 23 ianuarie 2019, ora 15.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 521.03-25 din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, pe adresa MD-2064, mun. Chișinău, str. Ion Creangă, 45, bir. 209.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

Autoreferatul a fost expediat la 21 decembrie 2018.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

PERCIUN Rodica,

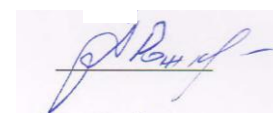
doctor habilitat în științe economice, conferențiar cercetător

Conducător științific,

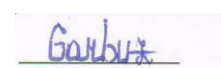
ROJCO Anatolii,

doctor în științe economice, conferențiar cercetător

Autor

GARBUZ Veronica

© Garbuz Veronica, 2018

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Dezvoltarea economică a unei țări este determinată de calitatea capitalului său uman. Astfel, ocuparea populației, precum și calitatea ocupării, depind, în mare măsură, de nivelul educației și formării profesionale. Or, în prezent, în condițiile în care economia este bazată pe inovație și cunoaștere, numai o forță de muncă bine instruită și calificată poate fi competitivă pe piața muncii. Acest deziderat devine evident în contextul integrării europene, care reprezintă obiectivul major actual al dezvoltării Republicii Moldova. În aceeași ordine de idei, problema calității potențialului uman corelează armonios și cu obiectivul central al Uniunii Europene, reflectat în Strategia Europa 2020, și anume, construirea „cele mai competitive și dinamice economii din lume, capabile de asigurarea unei creșteri economice durabile, care este în stare să creeze mai multe și mai bune locuri de muncă productive și competitive și un grad mai înalt al coeziunii sociale...”

În Republica Moldova, preocupările privind formarea și perfecționarea capitalului uman sunt reflectate în Strategia Sectorială de Dezvoltare „Educația 2020” și Prioritățile de politici sectoriale pe termen mediu (2019-2020), preocupările privind ocuparea forței de muncă se regăsesc în Strategia Națională privind Ocuparea Forței de Muncă pentru perioada 2017-2021, iar preocupările privind situația tinerilor sunt descrise în Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret pentru anii 2014-2020. Aceste documente prevăd corelarea sistemului educațional cu cerințele pieței forței de muncă, în scopul sporirii eficienței economiei și majorării ratei de ocupare pentru asigurarea creșterii economice sustenabile. Succesul acestor demersuri strategice depinde de implicarea reală a tuturor factorilor interesați (autorități publice centrale și locale, parteneri sociali, societate civilă, etc.) în fundamentarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea acțiunilor propuse.

În baza acestui obiectiv, sistemul educațional superior din Republica Moldova își realizează misiunea de formare a forței de muncă calitative pentru economia națională. Pentru a avea acces la un loc de muncă potrivit așteptărilor sale (care să-i permită dezvoltarea unei cariere, să-i asigure un venit corespunzător unui trai decent, etc), un tânăr trebuie să aibă un nivel înalt de instruire (chiar dacă acest lucru nu îi asigură în mod automat un loc de muncă important, dar cu siguranță îi permite să acceadă la unul).

Dacă rata ocupării tinerilor în Uniunea Europeană este de 33,7%, rata ocupării tinerilor în Republica Moldova este de numai 17,4%. Totodată, conform datelor BNS și rezultatelor chestionarelor aplicate, cei mai vulnerabili pe piața muncii sunt tinerii (56% din numărul total al șomerilor înregistrați). Perioada de integrare pe piața muncii a tinerilor specialiști cu studii superioare este de 4 ori mai mică decât a specialiștilor cu studii profesionale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Tema pieței muncii și ocupării forței de muncă a fost cercetată de către savanți din țară și de peste hotare. În literatura străină putem menționa autorii: Ignat, I., Pohoată, I., Lușac, I., Pascariu, G., Crețoiu, Gh., Niculescu N., Didea I., Răboacă Gh., Dobrotă N., Godelier M., V. Iagodkin, J.M. Keynes, Th. Veblen, M. J. Piore, G. Becker, R.G. Ehrenberg, E. Ruzavina, S. Zlupco, G. Slezinger, E. Saruhanov și alții.

În literatura de specialitate din Republica Moldova, contribuții valoroase la elucidarea conceptelor „potențial al forței de muncă” și „ocuparea forței de muncă” au următorii cercetători: Stratan A., Onofrei A., Gagauz O., Bajura T., Bîrcă A., Vaculovschi D., Savelieva G., Sârbu O., Rojco A., Colesnicova T., Buciuceanu-Vrabie M., Cotelnic V., Filip N., Tomceac A. și alții.

Cercetări în domeniul ocupării tinerilor au fost realizate de către Institutul Național de Cercetări Economice; Centrul de Cercetări Demografice; Academia de Studii Economice a Moldovei; Biroul Național de Statistică; compania de consultanță în marketing strategic, cercetări de marketing și sociale „Magenta Consulting” și Consiliul Național al Tineretului din Moldova.

Scopul tezei constă în stabilirea direcțiilor principale de perfecționare și eficientizare a procesului de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii din Republica Moldova.

Acest scop a condiționat formularea următoarelor **obiective de cercetare:**

- analiza și sinteza aspectelor teoretice și metodologice ale conceptelor economice: capital uman, munca, ocuparea tinerilor și proces de integrare pe piața muncii a tânărului specialist cu studii superioare;
- determinarea particularităților legăturii organice și indisolubile ale pieței învățământului superior și pieței forței de muncă;
- studierea bunelor practici internaționale și naționale în domeniul ocupării tinerilor în contextul tendințelor actuale de dezvoltare a economiei competitive;
- analiza situației tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii din Republica Moldova în vederea identificării facilităților, problemelor și oportunităților existente;
- elaborarea și testarea modelelor econometrice de evaluare a impactului instituțiilor de învățământ superior, angajatorilor și autorităților publice asupra ocupării tinerilor specialiști;
- stabilirea direcțiilor principale de eficientizare a inserției tinerilor specialiști pe piața muncii printr-un sistem nou de relaționare a triunghiului partenerial Universitate-Angajator-Mediul legal și efectele care se răsfrâng asupra capitalului uman (tineri specialiști cu studii superioare).

Metodologia cercetării științifice. La baza teoretică și metodologică a tezei s-au aflat cercetările economice clasice, studiile specialiștilor străini și autohtoni în domeniul ocupării tinerilor în câmpul muncii. În procesul cercetării realizate, în scopul atingerii obiectivelor tezei, au fost utilizate diverse **metode științifice**: observarea empirică și analiza dinamică a realității, comparația, analiza și sinteza, analiza statistică, analiza logică; metode de diagnosticare economice: modelarea, comparația, gruparea, ilustrarea grafică și tabelară a materialelor studiate; și metode specifice studiului: metode cantitative și calitative, inclusiv metoda sociologică, etc.

Suportul informațional și statistic: *la nivel internațional* a fost asigurat de materiale analitice, legislația europeană, documente de politici, strategii, rapoarte și statistica organizațiilor internaționale (PNUD, EUROSTAT, OIM, Banca Mondială și altele); *la nivel național* a fost asigurat de actele legislative ale Republicii Moldova, strategii, materialele INCE, BNS, ANOFM, Ministerului Educației al Republicii Moldova, publicațiile științifice cu referire la problema studiată, rezultatele interviuării studenților, tinerilor specialiști cu studii superioare și angajatorilor, efectuate de către autor; alte surse ce vizează subiectele de cercetare în teză.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor cercetării este transpusă în:

1) formularea și dezvoltarea conceptelor „ocuparea tinerilor” și „proces de integrare pe piața muncii a tânărului specialist cu studii superioare”, ținându-se cont de particularitățile de vârstă, interesele și preferințele segmentului de populație analizat;

2) identificarea aspectelor corelative ale pieței învățământului superior și piața forței de muncă prin prisma subiectului comun – tânărul specialist cu studii superioare;

3) stabilirea posibilităților de dezvoltare a calității forței de muncă din Republica Moldova prin pregătirea și angajarea tinerilor specialiști cu studii superioare;

4) identificarea și analiza bunelor practici internaționale în domeniul ocupării tinerilor și posibilitatea replicării lor în Republica Moldova;

5) elaborarea și aplicarea modelului econometric de evaluare a impactului instituțiilor de învățământ superior, angajatorilor și mediului legal-instituțional asupra ocupării tinerilor specialiști cu studii superioare;

6) formularea unor direcții principale de eficientizare a procesului de integrare pe piața muncii din Republica Moldova a tinerilor specialiști cu studii superioare.

Problema științifică importantă soluționată constă în fundamentarea cadrului teoretic și metodologic al procesului de integrare pe piața muncii a tinerilor specialiști cu studii superioare, fapt ce a condus la reconceptualizarea la nivel național a modelului de ocupare a forței de muncă tinere.

Semnificația teoretică a tezei rezidă în aprofundarea conceptelor de ocupare a forței de muncă, cu accent pe ocuparea tinerilor specialiști cu studii superioare. O semnificație teoretică

deosebită o au metodele de dimensionare a pieței forței de muncă sub aspectul inserției tinerilor; stabilirea impactului cadrului de reglementare asupra tranziției tinerilor specialiști de la învățământul superior la piața muncii. Concluziile și recomandările elucidează aspecte teoretice privind perfecționarea procesului de integrare a tinerilor pe piața forței de muncă.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în posibilitatea implementării rezultatelor cercetării în: a) *sistemul de învățământ superior* (componenta managerială – strategii de asigurare a competitivității formabililor în vederea integrării și adaptării profesionale cu succes; componenta didactică – elaborarea curriculumelor și materialelor de curs; și componenta de asigurare a calității – monitorizarea calității predării și corelarea modulelor universitare cu competențele cerute pe piața muncii); b) *mediul angajatorilor* (asigurarea dialogului constructiv și parteneriatului durabil de tip win-win cu instituțiile de învățământ superior) și c) *mediul legal-instituțional* (elaborarea politicilor naționale de formare și ocupare a forței de muncă, politicilor de tineret, cadrului reglatoriu stimulatoriu pentru angajatori de susținere a tinerilor specialiști).

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere.

1) formularea și dezvoltarea conceptelor „ocuparea tinerilor” și „proces de integrare pe piața muncii a tânărului specialist cu studii superioare”, ținându-se cont de particularitățile de vârstă, interesele și preferințele segmentului de populație analizat;

2) identificarea aspectelor corelative ale pieței învățământului superior și piața forței de muncă prin prisma subiectului comun – tânărul specialist cu studii superioare;

3) stabilirea posibilităților de dezvoltare a calității forței de muncă din Republica Moldova prin pregătirea și angajarea tinerilor specialiști cu studii superioare;

4) identificarea și analiza bunelor practici internaționale în domeniul ocupării tinerilor și posibilitatea replicării lor în Republica Moldova;

5) elaborarea și aplicarea modelului econometric de evaluare a impactului instituțiilor de învățământ superior, angajatorilor și mediului legal-instituțional asupra ocupării tinerilor specialiști cu studii superioare;

6) identificarea principalelor tendințe, probleme și provocări în procesul de integrare pe piața muncii a tinerilor specialiști cu studii superioare și formularea unor soluții de depășire a lor.

Rezultatele științifice au fost implementate de către Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Universitatea Tehnică a Moldovei, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, DRA „DraexImaier Automotive” SRL, m. Bălți, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost aprobate public și reflectate în lucrări științifice publicate în reviste internaționale recenzate (3), inclusiv: indexată SCOPUS (1), indexată B+ (1); articole în culegeri științifice și materiale; participarea la

manifestări științifice în țară și peste hotare (13); participarea în cadrul mobilității academice Erasmus Mundus la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (anul academic 2014-2015).

Unele aspecte ale tezei au fost incluse în cercetările și activitățile practice desfășurate în cadrul următoarelor proiecte științifice și educaționale, la care autorul a participat în echipa de implementare.

1. Proiectul Erasmus+, Modulul Jean Monet, EuRComp SUMMER SCHOOL „European Regional Competitiveness and Human Resource Development”, implementat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Romania.

2. Proiectul „Activitatea de Instruire în Domeniul Antreprenoriatului și Angajării în Câmpul Muncii” (MEEETA IV), implementat de Centrul pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri (CEDA);

3. Proiectul „Academia de Business pentru Femei”, implementat de către Organizația Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Moldova (ODIMM);

4. Programul - pilot „Femei în Afaceri”, implementat de către Organizația Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Moldova (ODIMM);

5. Proiectul „Dezvoltarea învățământului ingineresc în Moldova” finanțat de Asociația DAAD, Germania.

Publicațiile la tema tezei. Conținutul de bază al tezei și rezultatele obținute au fost expuse de autor în 16 articole științifice publicate în reviste și culegeri naționale și internaționale, în volum de 8,42 coli de autor.

Volumul și structura tezei. Teza este constituită din: adnotare (în limba română, rusă și engleză), introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

Fiecare capitol al lucrării se încheie cu expunerea concluziilor și specificarea principalelor rezultate obținute. Concluziile și recomandările finale justifică valoarea teoretică și practică a cercetării și accentuează, în mod special, soluționarea problemei științifice, care permite formularea recomandărilor ce converg spre perfecționarea procesului de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii din Republica Moldova.

Cuvintele cheie: tânăr specialist, piața muncii, forță de muncă, cerere de muncă, ofertă de muncă, proces, ocupare, antreprenoriat, capital uman, piața serviciilor educaționale, angajator, mediu legal-instituțional

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1. „Abordări teoretico-conceptuale privind implicația educației și formării profesionale în ocuparea forței de muncă tinere” conține o sistematizare a abordărilor teoretice generale privind conceptele economice: capital uman, muncă, forță de muncă, piața muncii, ocupare, tineri pe piața forței de muncă, etc.

Educația rămâne a fi o ramură importantă a economiei, care asigură formarea și perfecționarea forței de muncă, atât la nivel național, cât și internațional; este diversă ca formă, conținut, mod de manifestare, rezultate și impact înregistrat la nivel de individ și la nivel de societate. Prin nivelul său de educație, fiecare persoană devine utilă și valoroasă din punct de vedere a capitalului său intelectual și de cunoaștere, fapt ce facilitează integrarea sau reintegrarea sa cu succes pe piața muncii.

În urma demersului științific efectuat, constatăm că totalitatea teoriilor care explică relația dintre educație și piața muncii și anume: teoria capitalului uman, teoria selecției, teoria semnalizării, teoria acreditărilor, sunt parțial valabile și la etapa actuală, inclusiv pentru Republica Moldova. Diferența constă în următoarele: a) nivelul de educație al fiecărui individ, nu *garantează*, ci doar *facilitează* integrarea sa cu succes pe piața muncii; b) diploma *nu mai este un indicator pentru realizarea selecției* celor mai productivi candidați pentru o funcție; c) *semnalizarea competențelor* candidaților *se face în mod direct*, nu prin intermediul diplomei; d) formarea inițială este importantă, însă *un individ care participă în programe de formare și perfecționare pe tot parcursul vieții, devine mai atractiv pentru angajator*.

Sintetizând definițiile propuse în literatura de specialitate, deducem, că ocuparea tinerilor prezintă relația socio-economică care se stabilește între angajator și individul tânăr care dorește să lucreze. Primul se conduce de necesitatea îndeplinirii anumitor sarcini, iar cel de al doilea urmărește scopul de a câștiga un venit pentru trebuințele proprii și ale familiei și în scop de auto-realizare.

Analiza teoretică a conceptului de ocupare a tinerilor ne-a permis să concluzionăm că segmentul tinerilor specialiști cu studii superioare este mai puțin reflectată în studiile fundamentale, ceea ce ne-a determinat să analizăm această latură.

Referitor la *ocuparea tinerilor specialiști cu studii superioare*, menționăm *câteva aspecte importante*:

- în primul rând, *locul de muncă trebuie să corespundă calificării angajatului* (cu alte cuvinte, dacă un absolvent al facultății de istorie a universității este angajat să muncească ca vânzător într-un supermarket, această muncă nu poate fi definită ca ocupare efectivă);

- orientarea profesională corectă este importantă pentru ocuparea eficientă (alegerea eronată a universității, a facultății, a domeniilor de formare poate duce la faptul că tânărul specialist nu va putea să-și realizeze abilitățile, iar angajarea sa va fi inefficientă).

În cazul persoanelor cu experiență de muncă, aceste afirmații își pierd valabilitatea.

La nivel teoretic, educația formează competențele necesare pe piața forței de muncă, însă, la nivel practic, este cunoscut faptul că în multe țări există disparități de ordin funcțional între piața educațională și piața muncii. În urma cercetărilor efectuate, s-a demonstrat faptul că motivul principal al acestei diferențe constă în lipsa corelării programelor de studii cu necesitățile de formare de pe piața muncii. Într-o situație ideală, legăturile dintre piața educațională și piața muncii ar trebui să ia următoarea formă (figura 1):

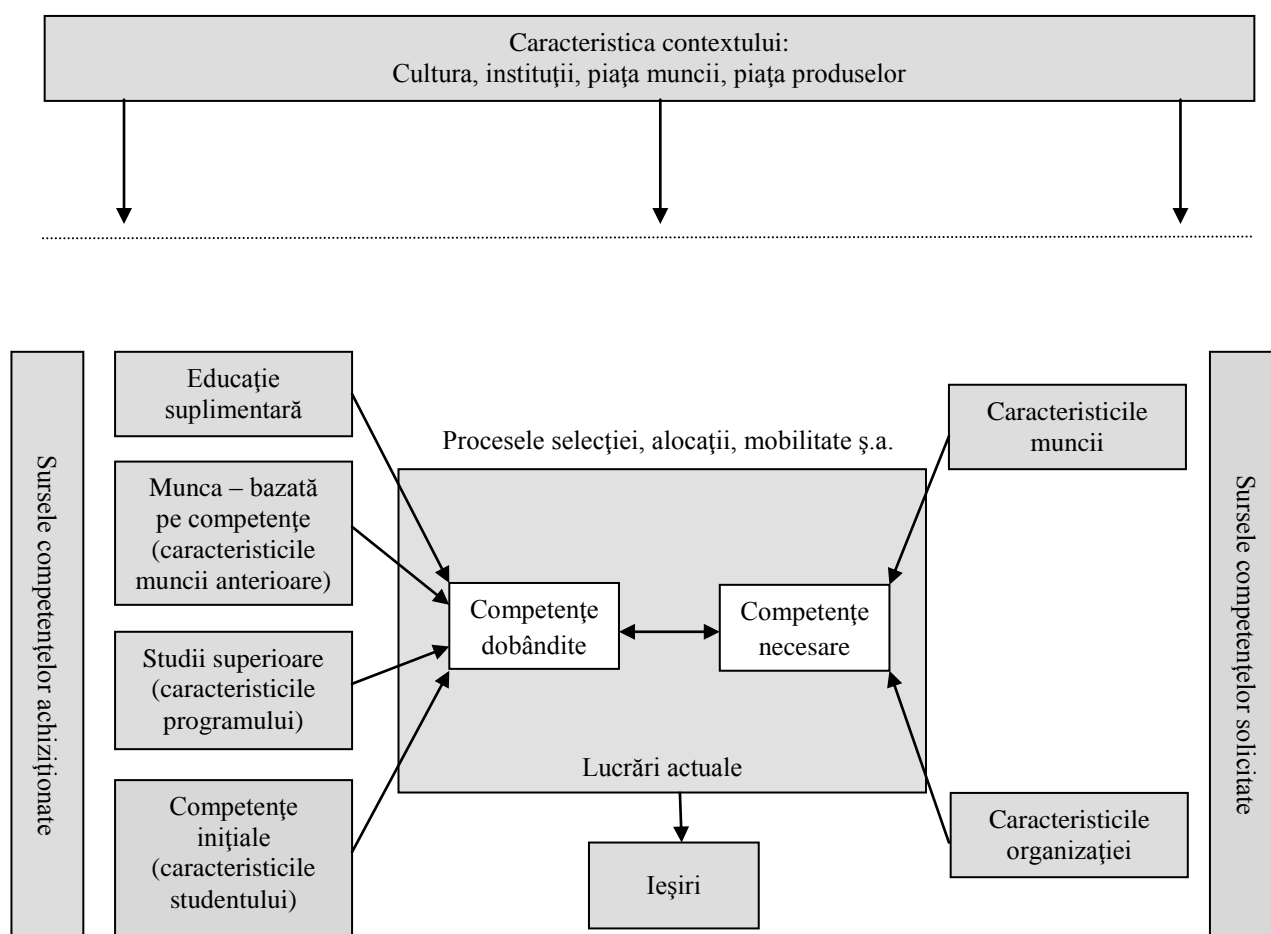

Figura 1. Legătura dintre piața educațională și piața muncii

Sursa: Elaborată de autor [10]

În Republica Moldova, problema necorelării studiilor universitare cu piața muncii este cauzată de o serie de factori specifici, precum: lipsa calificărilor și studiilor de specialitate, a certificărilor în strânsă legătură cu oferta pieței de muncă și cu realitățile sociale, lipsa unei orientări profesionale eficiente în învățământul preuniversitar, precum și lipsa unei prognoze de perspectivă a specialităților de importanță strategică la nivelul economiei naționale.

Rezultatul acestor lacune este evident. Mai mult de 30% dintre absolvenți nu activează conform calificărilor obținute, iar mai mult de 7 companii din 10 susțin că au un deficit acut de forță de muncă calificată. Prin urmare, asistăm la o gravă problemă de sistem, acutizată mai ales pe fundalul problemei demografice, a migrației masive și a îmbătrânirii populației.

Totodată, trebuie să specificăm faptul, că circa 60% dintre angajatori au un grad redus de satisfacție, cauzat de *decalajul mare dintre cunoștințele tinerilor specialiști și competențele solicitate de către întreprindere*. Înșiși tinerii recunosc că *ar avea nevoie de instruire suplimentară la locul de muncă*, deoarece se resimte o *discordanță între ceea ce se învață la facultate și ceea ce se aplică în practică*. Astfel, diploma universitară nu poate fi considerată drept unicul criteriu pentru angajare. În procesul selecției, angajatorul ține cont și de următorii factori: competențele de bază ale pretendentului la job, studiile absolvite, formarea suplimentară, experiența de muncă anterioară.

Decalajul mare între materia de studiu de la universitate și necesarul pe piața forței de muncă este condiționat de *conlucrarea slabă a mediului de afaceri cu sistemul de pregătire a cadrelor*. O altă problemă care se conturează, se referă la *experiența de muncă*, invocată de angajatori, experiență pe care, evident, tinerii nu o posedă.

În capitolul 2 „Evaluarea situației tinerilor specialiști cu studii superioare în contextul pieței muncii din Republica Moldova” este prezentată analiza pieței muncii din Republica Moldova prin prisma situației tinerilor, ca segment esențial al forței de muncă la nivel național. De asemenea, în capitol este efectuată sinteza diferitor forme de ocupare a tinerilor; sunt analizate politicile și practicile naționale și internaționale de ocupare a tinerilor. Sunt prezentate principalele rezultate ale chestionarelor elaborate de către autor și aplicate pe trei categorii de respondenți diferite: studenți, tineri specialiști cu studii superioare și angajatori.

Studiul prezentat denotă faptul că procesul de inserție în câmpul muncii are un aport deosebit asupra calității vieții tinerilor, ori obstacolele și eșecul în obținerea unui loc de muncă decent după terminarea studiilor poate avea impact serios și de lungă durată asupra capacităților și abilităților profesionale ale tinerilor, dar și asupra veniturilor lor.

Analiza SWOT a ocupării tinerilor efectuată în acest compartiment, a permis să evaluăm situația curentă și să identificăm aspectele pozitive și negative care au impact asupra domeniului (tabelul 1).

Tabelul 1. Analiza SWOT a ocupării tinerilor

PUNCTE TARI
<ul style="list-style-type: none"> - Ponderea mare a tinerilor în totalul populației. - Nivel de studii înalt. - Programe pentru tineret în domeniul antreprenorial/Programe de mobilitate. - Baza legislativă în domeniul tinerilor și ocupării forței de muncă.
PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> - Piața muncii este puțin dinamică, este rigidă și segmentată. - Nu toți tinerii cu studii își găsesc locuri de muncă conforme cu nivelul lor de pregătire; 29,1 la sută dintre tineri au o calificare superioară față de locul de muncă pe care îl au. - Numai 33,6 la sută dintre tinerele femei sunt economic active, în comparație cu 46,9 la sută dintre tinerii bărbați. - Tendința de îmbătrânire a populației generată de un spor negativ și de migrația masivă. - Nivel înalt al tinerilor NEET. - Integrare dificilă pe piața muncii, în special în lipsa experienței. - Neconcordanțe între competențele forței de muncă și cerințele angajatorilor. - Tranziție dificilă de la școală la muncă. - Cultură antreprenorială limitată. - Angajarea masivă a tinerilor în sectorul informal. Numai 1/3 dintre tinerii moldoveni lucrează oficial.
OPORTUNITĂȚI
<ul style="list-style-type: none"> - Reforma comună în domeniul ocupării, tineretului și educației. - Perfecționarea cadrului normativ în domeniul ocupării tinerilor specialiști și racordarea lui la standardele europene. - Întărirea dialogului cu actorii comunitari în vederea ocupării tinerilor. - Crearea condițiilor favorabile pentru angajarea tinerilor în câmpul muncii și inițierea activităților de antreprenariat. - Crearea cadrului favorabil pentru revenirea în țară a tinerilor emigranți. - Elaborarea de politici publice în domeniul ocupării tinerilor în baza demersurilor științifice
RISURI
<ul style="list-style-type: none"> - Accentuarea migrației externe, în special migrația populației tinere, cauzată de situația economică precară și lipsa locurilor de muncă. - Pondere ridicată a populației tinere în mediul rural cu oportunități reduse de formare profesională și ocupare.

Sursa: elaborat de autor [8]

Analiza efectuată indică asupra faptului că la moment, procesul de ocupare al tinerilor se caracterizează printr-o serie de dificultăți care nu pot fi trecute cu vederea, printre care menționăm: nu toți tinerii cu studii își găsesc locuri de muncă conforme cu nivelul lor de pregătire; rata de ocupare mică a tinerelor femei față de rata de ocupare a tinerilor bărbați; nivel înalt al tinerilor NEET; integrare dificilă pe piața muncii, în special în lipsa experienței; neconcordanțe între competențele forței de muncă și cerințele angajatorilor; tranziție dificilă de la școală la muncă, etc.

Dat fiind numărul impunător al absolvenților învățământului superior din Republica Moldova (circa 50% în numărul total al absolvenților în anul 2016), concretizăm noțiunea de *tânăr specialist cu studii superioare* - persoană cu vârsta până la 35 de ani, care este absolvent al

unei instituții de învățământ superior (ciclul I Licență sau ciclul II Masterat), în primii trei ani după absolvirea acesteia.

Valorificând elementele pozitive ale definițiilor analizate în capitolul precedent cu privire la ocuparea tinerilor și adăugând precizările considerate necesare referitoare la noțiunea de tânăr specialist cu studii superioare, formulăm următoarea definiție a procesului de integrare pe piața muncii a tânărului specialist cu studii superioare: *o succesiune de etape logice, neobligatorii, pe care le poate parcurge un tânăr (o tânără) în tranziția de la învățământul universitar până la inserția pe piața muncii*. Procesul de tranziție poate avea o durată diferită, precum și un număr diferit de etape până la incluziunea profesională totală. În acest context, putem vorbi despre *ocupare conform calificării sau ocupare în sensul larg al cuvântului*.

Unul dintre obiectivele prioritare ale politicilor europene, este crearea mai multor oportunități pentru tineret, atât în ceea ce privește educația, cât și ocuparea forței de muncă. Actualmente, la nivel european sunt trasate linii directoare privind ocuparea forței de muncă tinere, iar rolul statelor membre este de a coordona măsurile întreprinse, cu scopul relansării și re consolidării ocupării tinerilor în concordanță cu politica socio-economică de ansamblu. Politicile socio-economice sunt integrate, pentru a favoriza dezvoltarea durabilă a pieței muncii sub aspect economic (nivel sporit al salariilor în corelație cu performanța), social (cuprinderea mai mare în câmpul muncii a populației active) și educațional (formarea deprinderilor și asimilarea cunoștințelor necesare pentru muncă).

Consiliul European a instituit în anul 2013 Inițiativa privind ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor cu un buget de până la 6,4 miliarde de euro pentru perioada 2014-2020. Inițiativa vizează tinerii cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET) din regiunile afectate în mod deosebit de șomaj. Aceste măsuri au fost luate datorită faptului că fenomenul ia o amploare tot mai mare în Europa. Astfel, în anul 2016, mai mult de 6,3 milioane tineri cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani făceau parte din categoria NEET. Mai mult de 4,2 milioane de tineri din UE, în anul 2016 erau neangajați.

Cele mai relevante exemple europene în domeniul ocupării tinerilor sunt: instruirea profesională și recalificarea tinerilor șomeri (Germania); elaborarea rutelor profesionale personalizate (Belgia); combinarea pregătirii fundamentale (1/3) cu pregătirea aplicativă (2/3) (Danemarca); includerea educației antreprenoriale în programele de învățământ școlar și universitar (Luxemburg, Spania, Lituania, Austria, Slovenia); acordarea facilităților pentru angajatori (Finlanda, Ungaria, Italia).

Din analiza efectuată în acest compartiment, conchidem faptul că politicile și practicile europene în domeniul ocupării forței de muncă tinere prezintă un interes major pentru Republica

Moldova, în vederea asimilării și replicării modelelor și perfecționarea pieței muncii și relațiilor de interdependență dintre actorii de pe piața muncii, cu accent sporit pe formarea și consolidarea capitalului uman.

Considerăm că redimensionarea pieței muncii din Republica Moldova și ajustarea ei la condițiile europene, presupune o abordare inedită a cererii, dar mai ales a ofertei de muncă, introducerea unor principii noi, mult mai flexibile, de angajare în câmpul muncii, a unui nou sistem de salarizare, precum și adoptarea măsurilor pentru prestarea muncii decente.

În vederea evaluării procesului de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii din Republica Moldova, a fost configurat și testat un instrumentar alcătuit din 3 chestionare după cum urmează:

a) *Chestionarul „Absolvenții și piața muncii” (608 respondenți).*

În cadrul cercetării au participat studenți din ultimul an de studiu din 5 instituții de învățământ superior din 3 regiuni ale țării:

- Nord: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB) (131 respondenți),
- Centru: Universitatea de Stat din Moldova (USM) (120 respondenți), Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM) (153 respondenți), Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM) (143 respondenți),
- Sud: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul (USCH) (61 respondenți).

La întrebarea „unde doresc să activeze la finalizarea studiilor: în țară sau în străinătate?”, 53% dintre respondenți au optat pentru un loc de muncă în țară și 36% - pentru un loc de muncă în străinătate. Un procent mic al tinerilor (4%) sunt gata să activeze atât în țară, cât și în străinătate. Rezultatele obținute prezintă interes prin faptul că dorința de a rămâne în țară persistă la fiecare a doua persoană, prin urmare, este prezentă speranța că lucrurile vor evolua pozitiv în următorii ani. Analiza gender a preferinței de a rămâne în țară sau de a căuta un loc de muncă în străinătate, relevă următoarea situație: 58% dintre tineri și 55% dintre tinere sunt gata să activeze în Republica Moldova, în timp ce 41% dintre tineri și 39% dintre tinere sunt gata să meargă în străinătate în căutarea unui loc de muncă.

Întrebarea „Care este cel mai important aspect pentru a reuși în carieră?” a scos în evidență opinia tinerilor vizavi de șansele de reușită generate de anumite trăsături de caracter și comportament. Au fost oferite mai multe variante de răspuns, iar respondentul a putut bifa un număr nelimitat de opțiuni. Majoritatea persoanelor chestionate sunt de părere că factorul esențial pentru reușita profesională este încrederea în forțele proprii (63,32%) (figura 2).

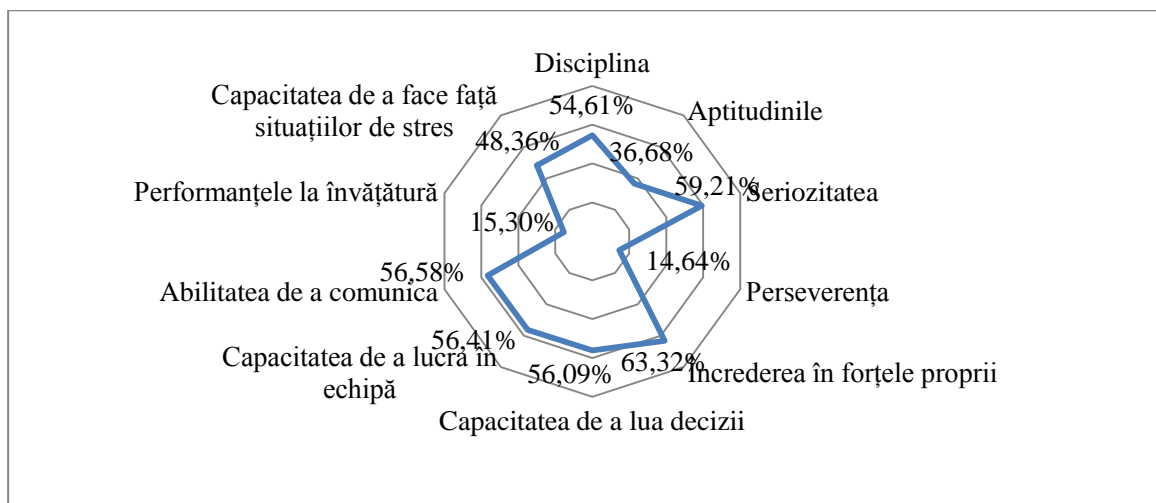

Figura 2. Trăsături de caracter și comportament esențiale pentru reușita în carieră

Sursa: Elaborată de autor în baza analizei chestionarelor [4]

Câștigul salarial lunar pentru care majoritatea respondenților sunt de acord să activeze în Republica Moldova variază între 5001-7000 lei (32,82%) (figura 3). În cazul tinerilor căsătoriți, cheltuielile cresc și respectiv așteptările salariale sunt mai mari.

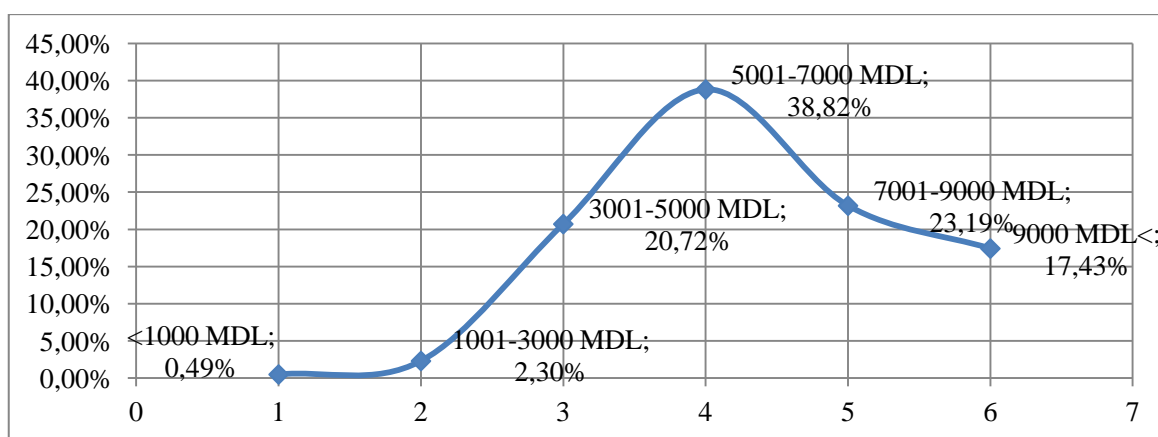

Figura 3. Așteptările salariale ale absolvenților

Sursa: Elaborată de autor în baza analizei chestionarelor [4]

b) Chestionarul „Tinerii specialiști în viziunea angajatorilor” (104 respondenți);

În vederea obținerii de informații cât mai detaliate cu privire la competențele și cunoștințele pe care angajatorii așteaptă să le întrunească tinerii specialiști, ne-am propus să determinăm ce importanță acordă angajatorii unor caracteristici cognitive și comportamentale ale tinerilor specialiști. Figura 4 ilustrează aprecierile date de respondenți pe o scară de la 1 la 5, unde 1 înseamnă deloc important, iar 5 – foarte important.

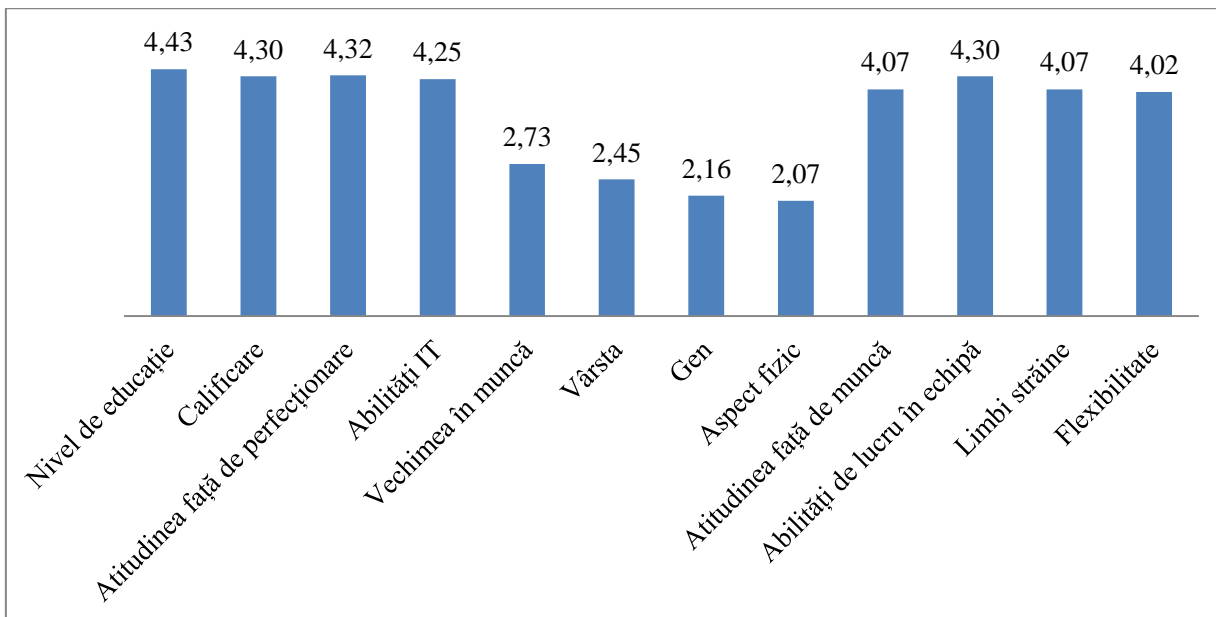

Figura 4. Întrebarea: Ce importanță acordați următoarelor cunoștințe și competențe?

Sursa: Elaborată de autor în baza analizei chestionarelor [4]

Considerăm că deținerea acestor competențe ar contribui la creșterea nivelului de angajabilitate al tinerilor specialiști și la consolidarea relațiilor de încredere și colaborare între piața educațională și piața muncii.

c) Chestionarul „Tinerii specialiști și piața muncii” (462 respondenți).

Constatăm faptul că indicatorul de ocupare cu succes a tinerilor specialiști este relativ bun (44,37%). Definim *ocuparea cu succes a tinerilor specialiști* drept finalitatea găsirii unui loc de muncă conform specialității absolvite în termen maxim de trei luni după absolvire și menținerea la acel loc de muncă pe parcursul a cel puțin primilor trei ani după absolvirea universității.

În procesul căutării unui loc de muncă, respondenții au menționat mai multe probleme cu care s-au ciocnit (figura 5):

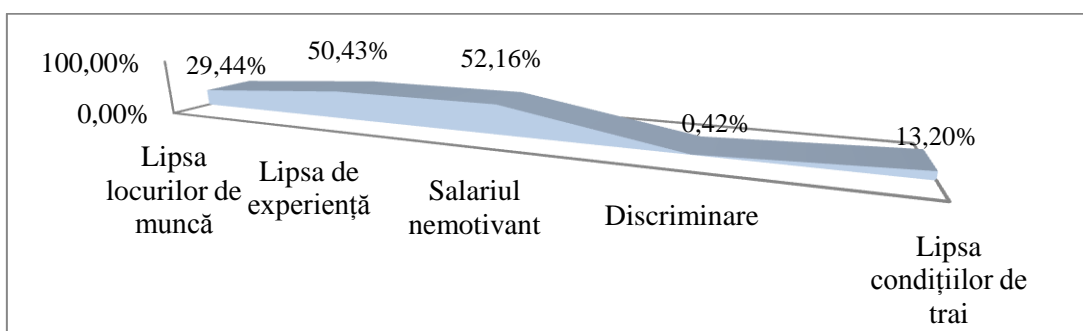

Figura 5. Problemele cu care s-au confruntat tinerii specialiști în procesul căutării unui loc de muncă

Sursa: Elaborată de autor în baza analizei chestionarelor [4]

În special în sate, nu există condiții adecvate pentru trai (drumuri de acces, sisteme de apă și canalizare, gazificare, infrastructură), astfel, tinerii specialiști din mediul rural nu sunt motivați să revină la baștină.

Cel mai repede își găsesc o slujbă pe potrivește așteptărilor lor absolvenții specialităților: drept, limbi străine, activitate vamală, business și administrarea afacerilor, contabilitate, informatică, psihologie, metrologie, inginerie, biblioteconomie, sociologie, matematică, etc. Perioada de timp până la prima angajare a fost de până la o lună. La polul opus după perioada de angajare se află specialitățile: chimie, fizică, management hotelier, tehnologii de instruire, viticultură și vinificație, zootehnie, jurnalism, asistență socială. Perioada de timp până la prima angajare a deținătorilor diplomelor de studii a specialităților date a fost de 10-12 luni.

În rândul respondenților, genul își confirmă influența asupra distribuției șanselor pe piața muncii, indiferent de momentul carierei, astfel, absolvenții de sex masculin au acces mai mare la ocupare adecvată, comparativ cu absolventele.

Atât pentru tinerii specialiști, cât și pentru angajatori, competențele transversale sunt mult mai importante decât cele specifice, obținute în timpul programelor de studii.

Tinerii care activează în câmpul muncii consideră că jumătate dintre cunoștințele și abilitățile de care au nevoie la locul de muncă, au fost deprinse chiar la locul de muncă.

Analiza și compararea mărimii salariului dorit cu mărimea salariului de facto prezintă următoarea situație (figura 6):

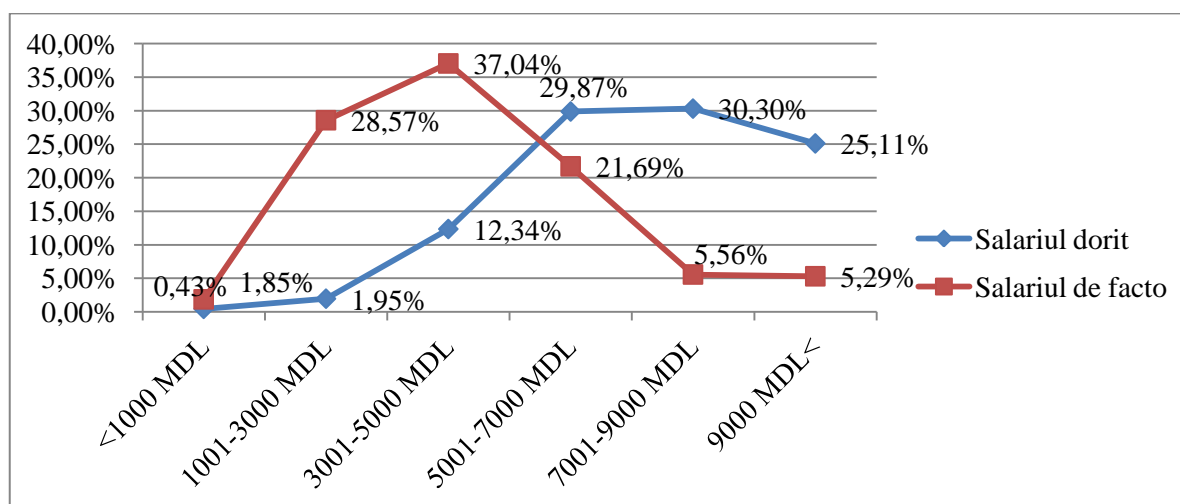

Figura 6. Analiza comparativă a mărimii salariului dorit cu mărimea salariului de facto

Sursa: Elaborată de autor în baza analizei chestionarelor [4]

Se constată că majoritatea respondenților care sunt încadrați în câmpul muncii au un câștig salarial mediu lunar între 3001 și 5000 lei, în timp ce câștigul salarial dorit este de cel puțin 5000 lei (29,87%), înregistrând valori înalte și variantele de răspuns 7001-9000 lei (30,30%) și mai mare de 9000 lei (25,11%).

În capitolul 3 „Direcții principale de eficientizare a inserției tinerilor specialiști pe piața muncii” sunt prezentate modelele econometrice de evaluare a impactului instituțiilor de învățământ superior, angajatorilor și mediului legal-instituțional asupra ocupării tinerilor specialiști. În același timp, sunt aduse recomandări pentru eficientizarea procesului de integrare pe piața muncii a tinerilor specialiști cu studii superioare și sunt propuse modalități de perfecționare a etapelor acestui proces prin elaborarea unui sistem nou de relaționare a triunghiului partenerial Universități-Angajatori-Mediul legal.

Analiza rezultatelor cercetărilor experimentale prezentată în compartimentul precedent este dificilă, datorită numărului mare de respondenți și numărului mare de itemi cuprins în fiecare chestionar: Din acest motiv, au fost elaborate câteva modele econometrice prin intermediul cărora a fost efectuată analiza datelor obținute, fapt care a permis identificarea itemilor de importanță majoră în pregătirea tinerilor specialiști cu studii superioare (figura 7).

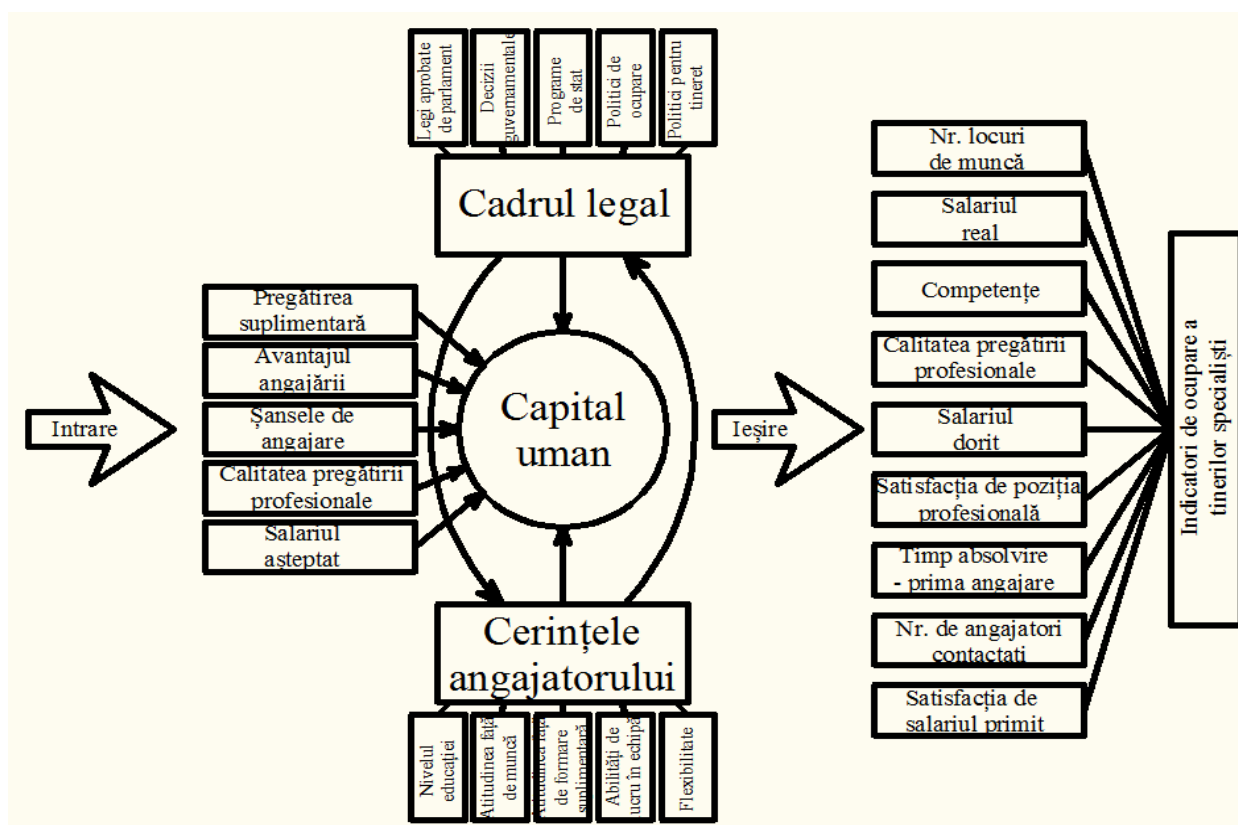

Figura 7. Modelul generalizat de interdependență a actorilor pe piața educațională și piața muncii

Sursa: Elaborată de autor [2]

Din informația prezentată în figura 7, constatăm următoarele:

- studenții din ultimul an de studiu au menționat că au nevoie de pregătire suplimentară pentru a accede pe piața muncii. De asemenea, opțiunile lor sunt orientate preponderent către avantajul angajării, șansele de angajare, calitatea pregătirii profesionale și salariul așteptat.

- în momentul angajării, angajatorii pun în evidență următoarele aspecte: nivelul de educație, atitudinea față de muncă, atitudinea față de pregătirea suplimentară, abilitățile de lucru în echipă și flexibilitatea.

- în concepția tinerilor specialiști, în procesul de integrare și menținere pe piața muncii, următoarele aspecte sunt desosebit de importante: numărul locurilor de muncă de la absolvirea studiilor până în momentul chestionării (1-3 ani de la absolvire); salariul real; competențele formate și dezvoltate; calitatea pregătirii profesionale, mărimea câștigului salarial dorit, satisfacția față de poziția profesională; perioada de timp de la absolvire până la prima angajare; numărul de angajatori contactați de la absolvire până la prima angajare; satisfacția de la salariul primit.

În demersul științific de a da o explicație interacțiunii instituțiilor care pregătesc și valorifică capitalul uman cu studii superioare, am obținut următoarele ecuații redată în tabelul 2:

Tabelul 2. Ecuațiile și descifrările corespunzătoare așteptărilor și preferințelor fiecărui participant din cadrul procesului de ocupare a tinerilor specialiști cu studii superioare

	Universitățile	Angajatorii	Tinerii specialiști
Ecuția	$y_1 = 41,3 \cdot e^{-\left(\frac{x-4,252}{1,346}\right)^2}$	$y_2 = 25,23 \cdot e^{-\left(\frac{x-4,45}{0,975}\right)^2}$	$y_4 = 31,37 \cdot e^{-\left(\frac{x-5,211}{1,677}\right)^2}$
Descifrarea	a=41,3; b=4,52; c=1,3460	a=25,23; b=4,45; c=0,975	a=31,37; b=5,211; c=1,577

Sursa: elaborat de autor [2]

Activitatea și acțiunile desfășurate de fiecare din părți sunt bazate și condiționate de mediul legal-instituțional – instituții care se ocupă cu problemele integrării tinerilor pe piața muncii; adoptarea legilor, hotărârilor, deciziilor, strategiilor, politicilor de tineret și politicilor de ocupare a forței de muncă. Prin urmare,

$$y_1 + y_2 + y_3 = y_4 \quad (1)$$

în care: y_1 , y_2 , y_3 și y_4 sunt factorii de intrare caracterizați de așteptările absolvenților de la piața muncii, așteptările angajatorilor de la tinerii specialiști, mediul legal-instituțional și factorii de ieșire caracterizați de așteptările tinerilor specialiști de la piața muncii.

În figura 7 sunt menționați subfactorii care influențează atât pregătirea forței de muncă, cât și ocuparea ei pe piață. Totuși, este dificil de a estima influența mediului legal-instituțional asupra tuturor proceselor. S-a făcut o încercare de a descrie matematic influența acestuia asupra proceselor cercetate și analizate în teză în mod descriptiv, însă estimarea cantitativă poate fi realizată numai după rezolvarea ecuației care urmează:

$$y_3 = y_4 - (y_1 + y_2) = 31,37 \cdot e^{-\left(\frac{x-5,211}{1,677}\right)^2} - \left(41,3 \cdot e^{-\left(\frac{x-4,252}{1,346}\right)^2} + 25,23 \cdot e^{-\left(\frac{x-4,45}{0,975}\right)^2} \right) =$$

$$= -41,7 \cdot e^{-\left(\frac{x-3,993}{1,027}\right)^2} \dots\dots\dots(2)$$

Din ultima relație putem deduce faptul că 41,7% din legile și deciziile care sunt parte a cadrului legal, sunt notate cu 3,993 pe scala de la 1 la 5. Indicatorul are valoare negativă.

În urma calculelor efectuate s-a determinat influența pe care o are fiecare din acești trei actori asupra ocupării tinerilor specialiști cu studii superioare: cadrul legal – 38,53%, universitățile – 38,16%, angajatorii – 23,31%.

Interpretarea rezultatelor obținute prin modelare nu poate fi realizată univoc. Spre exemplu, pregătirea suplimentară se regăsește la y_1 pe primul loc, la y_2 pe locul trei, astfel încât, în formula finală să fie atestat pe poziția 3 după pondere. Calitatea pregătirii profesionale se află pe poziția 4 la y_1 , pe locul 1 la y_2 și pe poziția 4 la y_3 . Așteptările salariale sunt puțin importante în cazul factorilor de intrare, nefiind puse în valoare de către angajatori, în schimb fiind un factor important pentru tinerii specialiști.

În continuare este prezentată schema de interacțiune a actorilor pe piața muncii și relațiile care se stabilesc între aceștia (figura 8):

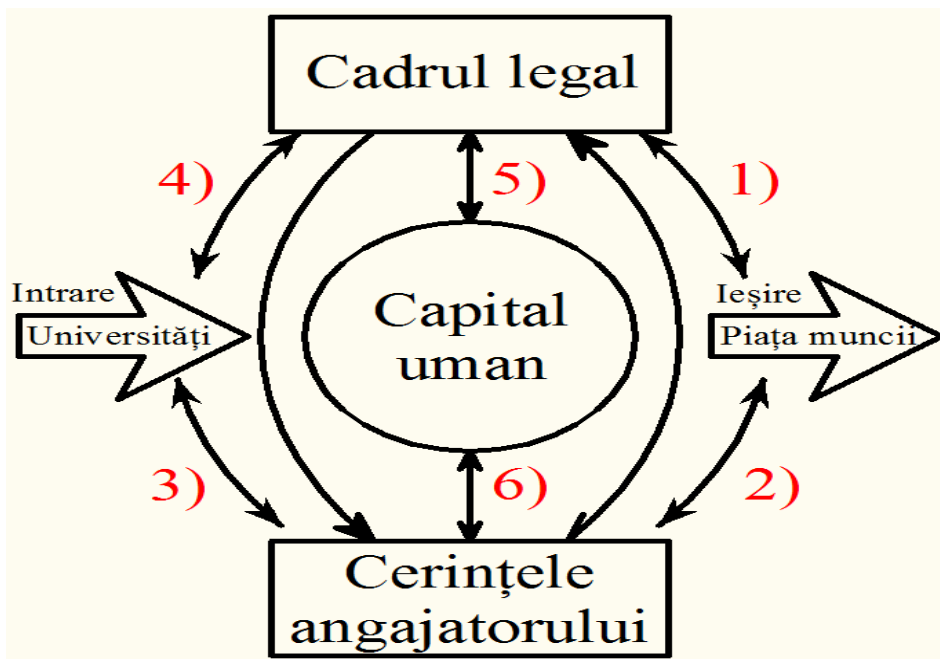

Figura 8. Schema de interacțiune a actorilor pe piața muncii
 1- Facilități de angajare. Programe de ocupare; 2 - Facilități de angajare și susținere a tinerilor specialiști. Perfecționare profesională; 3 - Specializări noi. Elaborarea în comun a programelor curriculare. Stagiile de practică; 4 - Legi și programe adaptate; 5 - Managementul pieței muncii; 6 - Utilizarea capitalului uman.

Sursa: Elaborată de autor [2]

Astfel, ca urmare a demersului științific inițiat și a aplicării modelelor econometrice, concluzionăm, că finalitatea tuturor acțiunilor întreprinse de instituțiile participante ca factori de intrare în formarea și utilizarea capitalului uman, constă în asigurarea pieței muncii cu brațe de muncă, în cantitatea necesară și de calitate impusă. Modelul sugerează că problema ocupării tinerilor poate fi diminuată prin crearea și gestionarea unei baze de date care să conțină informații privind cei nouă indicatori de ocupare a tinerilor specialiști (numărul locurilor de muncă, salariul real, competențe, calitatea pregătirii profesionale, salariul dorit, satisfacția de la poziția profesională ocupată, perioada de timp de la absolvire până la accederea la primul loc de muncă, numărul de angajatori contactați pentru găsirea primului loc de muncă și satisfacția de la salariul primit). O altă componentă impune a studia cum sunt realizate, în timp, cerințele angajatorilor (nivelul educației tinerilor specialiști, atitudinea față de muncă, atitudinea față de formarea suplimentară, abilitățile de lucru în echipă și flexibilitatea).

Din varianta finală a modelului devine evident faptul că, deținând informația integră privind situația reală pe piața muncii, prin colaborarea cu mediul legal-instituțional și ținând cont de cerințele angajatorilor la nivel național, pot fi efectuate prognoze și pot fi adoptate decizii cu privire la domeniile de formare universitară de importanță strategică pentru economia țării și numărul necesar de specialiști pentru fiecare domeniu și specialitate din învățământul superior.

Pentru elucidarea problemei integrării tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii, identificăm și structurăm următoarele etape integrante ale procesului de ocupare:

1) *Absolvirea universității și primirea diplomei* care certifică studiile de licență și/sau masterat.

Această etapă nu facilitează integrarea pe piața muncii a tinerilor, dar certifică absolvirea studiilor universitare și confirmă prezența unei anumite calificări.

2) *Auto-evaluarea* de către tânărul specialist a *potențialului acumulat* pe parcursul studiilor.

3) *Apelarea la suportul* informațional și consultativ al *ANOFM și/sau a centrelor de ghidare în carieră*.

4) *Lansarea căutărilor independente de către tineri a locurilor de muncă* (informarea cu privire la ofertele de muncă existente, participarea la târgurile locurilor de muncă, pregătirea dosarului, prezentarea la interviu, etc.).

5) *Angajarea cu program de muncă redus*.

6) *Auto-angajarea* (activitatea de antreprenoriat și formele nestandarde ale ocupării).

La nivel național, doar 12,1% dintre tinerii care lucrează, se declară liber profesioniști și foarte puțini dintre ei optează în mod voluntar pentru statutul de activitate independentă.

7) *Angajarea cu program de muncă integral*.

8) *Participarea la cursuri de pregătire suplimentară* pentru a răspunde cerințelor pieței muncii (dezvoltare personală și profesională, recalificare profesională). Pe această cale pot fi diminuate unele din neajunsurile formării universitare.

Fiecare din aceste etape poate avea o durată de timp diferită. Totodată, parcurgerea tuturor etapelor nu este obligatorie, ceea ce înseamnă că integrarea unui absolvent pe piața muncii poate fi de o lună, 12 luni sau poate avea loc simultan cu etapa de absolvire.

De asemenea, considerăm că, pentru eficientizarea procesului de tranziție de la învățământul superior la piața muncii și pentru diminuarea amplitudinii șomajului în rândul tinerilor, în Republica Moldova se conturează necesitatea aplicării unei reforme structurale, cu caracter European și anume Garanția de Tineret. Prin intermediul acestei măsuri, tinerilor care au finalizat studiile, dar nu au găsit încă un job corespunzător educației, abilităților și experienței, le poate fi propus un program de studii, un stagiu sau ucenicie, care să le asigure educația, abilitățile și experiența necesară pentru a găsi un loc de muncă. Garanția pentru tineret se bazează pe o experiență de succes în Austria și Finlanda, care arată că investițiile în tranziția de la școală la locul de muncă aduce beneficii mari economiei și societății în ansamblu. De exemplu, în Finlanda, a dus la o reducere a șomajului în rândul tinerilor cu 83,5%.

Deși până în prezent au existat mai multe inițiative de cuantificare a veniturilor și cheltuielilor țărilor europene de pe urma aplicării acestui sistem, la moment nu există un rezultat concret. Totuși, studiile recente arată că beneficiile ar fi mai mari decât costurile. Costul total al instituirii garanției pentru tineret în zona euro este estimat la 21 de miliarde de euro pe an, sau 0,22% din PIB. Inactivitatea ar fi însă mult mai costisitoare. Potrivit estimărilor, tinerii fără loc de muncă și fără studii costă UE 153 de miliarde de euro (1,21% din PIB) pe an – sub formă de indemnizații și pierderi la nivel de venituri și impozite. În contextul Republicii Moldova, impactul așteptat va fi mai mic, dar oricum, va avea efecte pozitive.

De asemenea, pentru a schimba situația tinerilor din Republica Moldova pe piața muncii într-o direcție pozitivă, este nevoie ca diverși actori să-și unească eforturile. Apare necesitatea creării așa numitelor *clustere educațional-ocupaționale* în componența cărora să intre instituții de învățământ (liceal, profesional, universitar), angajatori, asociații de tineret, Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, Inspekția Muncii, ministerele de resort, sindicate, etc., care să conlucreze în vederea asigurării premiselor pentru o muncă decentă a tinerilor în context european.

Identificarea principalelor impedimente în procesul ocupării tinerilor specialiști cu studii superioare, ne-au permis să delimităm principalele direcții de acțiune:

1) Domeniul ***Orientare profesională***. Considerăm necesară elaborarea și implementarea Curriculei de *orientare profesională* în cadrul învățământului liceal cu predare în clasa a 12-a.

2) Domeniul **Parteneriate**: a) *Cooperarea mai strânsă dintre instituțiile de învățământ superior cu sectorul privat* în vederea efectuării de către studenți a stagiilor de practică și/sau a stagiilor de job shadowing (cu posibilitatea angajării ulterioare). b) *Încurajarea spre participare și implicare activă a studenților de către companiile din țară prin acordarea de burse pentru performanță la învățatură și activitate extra-curriculară* (cu posibilitatea angajării ulterioare). c) *Participarea angajatorilor la elaborarea conținuturilor curriculare în universități*. d) *Crearea universităților antreprenoriale și asigurarea transferului tehnologic de la centre C&D și sectorul privat*

3) Domeniul **Învățarea pe tot parcursul vieții**. Dat fiind faptul că circa 30% dintre angajatori se arată nemulțumiți de calitatea pregătirii tinerilor specialiști cu studii superioare, apare necesitatea practicării învățării pe tot parcursul vieții (lifelong learning), sub formă de educație formală (masterat, doctorat) sau educație non-formală (cursuri, ateliere, master class-uri, etc.). O altă formă de învățare pe tot parcursul vieții, este *instituirea relațiilor de mentorat și coaching*.

4) Domeniul **Antreprenoriat**. Organizarea și desfășurarea unui program de formare pentru tinerii specialiști cu studii superioare, în domeniul dezvoltării antreprenoriatului și dezvoltării personale, precum și a unui program de asistență pentru inițierea și dezvoltarea unei afaceri, inclusiv asistență privind modalitatea de accesare și utilizare a oportunităților de finanțare. Este binevenit pentru universitățile din Republica Moldova, ca în curricula universitară din ultimul an de studiu, de orice profil și specializare, să fie inclus cursul de „Bazele antreprenoriatului”.

1) Domeniul **Cadrul legal**: a) *Completarea veniturilor salariale ale tinerilor specialiști*. Tinerii specialiști cu studii superioare, care s-au aflat în situație de șomaj și care se încadrează cu program normal de lucru înainte de expirarea șomajului, să beneficieze - din momentul angajării până la sfârșitul perioadei pentru care erau îndreptățiți să primească indemnizație de șomaj - de o sumă lunară, neimpozabilă, în cuantum de 30% din indemnizația de șomaj stabilită și, după caz, recalculată conform legii. b) *Stimularea mobilității forței de muncă*. Persoanele, care, în perioada de referință primesc indemnizația de șomaj și se încadrează în muncă într-o localitate aflată la peste 50 km de domiciliu, să beneficieze de o primă de încadrare egală cu două salarii minime brute pe țară, în vigoare la data încadrării. Cei care se încadrează într-o altă localitate și, astfel, își schimbă domiciliul, să primească o primă de instalare echivalentă cu șapte salarii minime brute pe economie. c) *Stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a șomerilor prin acordarea de credite în condiții avantajoase*. d) *Întreprinderile mici* (sub 50 de salariați) care angajează minim 5 ucenici, să primească un ajutor suplimentar, o subvenție pentru fiecare ucenic/an, cu condiția de a menține acei angajați timp de 2 ani.

III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În baza demersului științific realizat în cadrul tezei de doctorat, care a inclus elucidarea aspectelor teoretice, metodologice și aplicative ale procesului de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii din Republica Moldova, precum și stabilirea direcțiilor principale de eficientizare a acestui proces, putem formula următoarele concluzii:

1) Educația, drept una din activitățile de bază în formarea și perfecționarea capitalului uman și a forței de muncă, este diversă ca formă, conținut, mod de manifestare, rezultate și impact, înregistrat la nivel de individ și la nivel de societate.

2) Definirea termenului „proces de ocupare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii” în prezenta lucrare, a permis o abordare procesuală a integrării profesionale a tinerilor specialiști cu studii superioare, care reflectă etapizarea trecerii de la învățământul superior la piața muncii.

3) Ineficiența mai multor metode clasice ale teoriei managementului pieței muncii, inclusiv măsurile întreprinse la nivel guvernamental, indică asupra incoerențelor dintre abordarea teoretică a pieței muncii și realitatea care se prezintă în practică, generând noi spații pentru cercetare și identificare a direcțiilor de eficientizare a procesului de integrare pe piața muncii a absolvenților instituțiilor de învățământ superior.

4) Analiza comparativă a politicilor și practicilor internaționale în domeniul ocupării forței de muncă tinere, efectuată în cadrul tezei, conduce la ideea că prevederile legislative și exemple practice pozitive a diferitor țări, prezintă un interes major pentru Republica Moldova, în vederea asimilării și replicării modelelor și perfecționarea pieței muncii și relațiilor de interdependență dintre actorii de pe piața muncii, cu accent sporit pe formarea și consolidarea capitalului uman. Cele mai relevante exemple sunt: combinarea pregătirii fundamentale (1/3) cu pregătirea aplicativă (2/3) (Danemarca); includerea educației antreprenoriale în programele de învățământ școlar și universitar (Luxemburg, Spania, Lituania, Austria, Slovenia); acordarea facilităților pentru angajatori (Finlanda, Ungaria, Italia).

5) Analiza efectuată asupra situației tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața forței de muncă a permis să constatăm următoarele probleme cu care aceștia se confruntă: nivelul scăzut de competitivitate, cauzat de lipsa experienței profesionale și a cunoștințelor, abilităților și competențelor de lucru într-un anumit domeniu; disparități regionale între cererea și oferta de muncă, semnalate mai ales în mediul rural, față de mediul urban; divergențe profesionale și de calificare, inclusiv din cauza necorelării obiectivelor și sarcinilor pieței educaționale și pieței muncii; reducerea potențialului de muncă al unor segmente de absolvenți, etc.

6) Rezultatele cercetării indică asupra faptului că 2 din 10 tineri specialiști cu studii superioare sunt angajați într-un alt domeniu decât cel absolvit, ceea ce este cauzat de: lipsa

orientării profesionale, ghidare incorectă în carieră, salarii mici, lipsa unei locuințe, orar de muncă nesatisfăcător, etc. Astfel, se produc pierderi economice și sociale considerabile, remedierea cărora este posibilă doar printr-o bună conlucrare a tuturor actorilor, inclusiv prin dezvoltarea antreprenoriatului, domeniu pentru care optează doar 4,33% dintre tinerii specialiști cu studii superioare participanți la studiu.

7) Din rezultatele obținute în urma aplicării instrumentelor sociologice asupra a trei categorii de respondenți (studenți, tineri specialiști cu studii superioare și angajatori) au fost identificate și analizate așteptările potențialilor angajați de la angajatori și vice versa.

8) Rezultatele aplicării modelelor econometrice, au demonstrat că o mai bună funcționare a pieței muncii, implicit a ocupării tinerilor, ca un segment important al populației, este determinată de felul în care instituțiile relevante și actorii importanți pe piața muncii acționează și interacționează pentru promovarea politicilor de ocupare, reglementarea raporturilor de muncă și protecția socială a persoanelor tinere.

Soluționarea problemei de cercetare propusă de autor la demararea demersului științific, a permis formularea următoarelor **recomandări**:

1) Având ca punct de pornire definiția dată „tânărului specialist” în Codul muncii al Republicii Moldova, propunem următoarea concretizare în legătură cu vârsta – *persoană cu vârsta până la 35 de ani*, absolventă a instituției de învățământ superior, mediu de specialitate sau secundar profesional în primii trei ani după absolvirea acesteia.

2) Pornind de la aportul major pe care îl au tinerii pentru consolidarea forței de muncă a unei țări și luând în considerare că în literatura de specialitate nu există o definiție a termenului „**proces de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii**”, recomandăm următoarea definiție: *o succesiune de etape logice, neobligatorii, pe care le poate parcurge un tânăr (o tânără) în tranziția de la învățământul universitar până la inserția pe piața muncii.*

3) În concepția autorului tezei, etapizarea procesului de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața forței de muncă presupune următoarele șapte faze: 1) absolvirea universității și primirea diplomei care certifică studiile de licență și/sau masterat; 2) auto-evaluarea de către tânărul specialist a potențialului acumulat pe parcursul studiilor; 3) apelarea la suportul informațional și consultativ al ANOFM și/sau a centrelor de ghidare în carieră; 4) lansarea căutărilor independente de către tineri a locurilor de muncă (informarea cu privire la ofertele de muncă existente, participarea la târgurile locurilor de muncă, pregătirea dosarului, prezentarea la interviu, etc.); 5) angajarea cu program de muncă redus; 6) angajarea cu program de muncă integral; 7) auto-angajarea (activitatea de antreprenoriat și formele nestandarde ale ocupării); 8) participarea la cursuri de pregătire suplimentară pentru a răspunde cerințelor pieței muncii (recalificare profesională).

4) Din motivul că se atestă o pondere de 35% de tineri specialiști cu studii superioare nemulțumiti de nivelul pregătirii profesionale, este binevenită *implementarea învățământului dual la ciclul I licență*, în vederea îmbunătățirii pregătirii practice a tinerilor, facilitarea amplasării la un loc de muncă conform pregătirii și acumularea experienței de muncă încă de pe băncile universitare.

5) Implementarea unui proiect național, anual, care să includă toate instituțiile de învățământ superior din țară (de stat și private) și care să aibă drept scop analiza legăturii dintre studiile absolvite de tineri și activitatea lor profesională, cu scopul de a spori interacțiunea și a întări colaborarea dintre instituțiile de învățământ superior și angajatorii. În acest sens, recomandăm elaborarea și implementarea de către fiecare universitate, a unei *strategii proprii de formare și facilitare a integrării pe piața muncii a absolvenților*.

6) Monitorizarea strictă a *traseelor socio-profesionale ale tinerilor specialiști cu studii superioare* în funcție de indicatorii: ocupare de succes, numărul locurilor de muncă pe piață, salariul real asigurat, competențele formate, calitatea pregătirii profesionale, salariul dorit, satisfacția profesională, durata de timp între absolvirea facultății și angajare, numărul de angajatori contactați până la prima angajare și satisfacția de la salariul real primit, în vederea formării unei *baze de date* necesare atât mediului legal, cât și universităților;

7) Aplicarea unui sistem de *stimulare financiară a universităților din bugetul de stat*, în funcție de rata de angajare a absolvenților pe piața muncii din Republica Moldova.

8) În vederea susținerii angajatorilor, propunem *acordarea stimulentei financiare la plata salariilor tinerilor specialiști cu studii superioare* (în mărime de un salariu minim pe economie, pe parcursul primelor 12 luni de la angajare, cu condiția păstrării aceluiași loc de muncă).

9) Fiind analizat impactul pozitiv al practicii europene „*Garanția pentru Tineret*”, se recomandă utilizarea prevederilor ei în contextul Republicii Moldova, *printr-o abordare individualizată a segmentului tinerilor specialiști cu studii superioare*.

10) Pornind de la importanța fiecărei instituții participante pe piața muncii la perfecționarea procesului de integrare profesională a tinerilor specialiști cu studii superioare, s-a conturat necesitatea elaborării și aplicării în context național a „*Politicilor de ocupare a tinerilor și programe de dezvoltare*”, constituite din cinci etape: (1) colectarea și analiza datelor despre ocuparea tinerilor; (2) revizuirea politicilor instituțiilor; (3) identificarea problemelor ocupării tinerilor; (4) formularea politicilor de ocupare a tinerilor; (5) dezvoltarea programelor de ocupare a tinerilor (lucrări publice și comunitare, subvenții de angajare, scheme antreprenoriale, cursuri de formare, programe privind acordarea a celei de a doua șanse de calificare și ocupare, participarea la consiliere și ghidare în carieră, etc).

IV. LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI

Articole în reviste internaționale cotate ISI și SCOPUS

1. **Garbuz V.**, Topală P., *Economic mechanism of influence on the development of human capital trained in research*, În: International Journal of Modern Manufacturing Technologies, indexată SCOPUS, Romania: Vol. IX, No. 1 / 2017, p. 25-34, ISSN 2067-3604, disponibil la http://www.ijmmt.ro/vol9no12017/04_Veronica_Garbuz.pdf

Articole în reviste din străinătate recunoscute

Categoria B+

2. **Garbuz V.**, *Modèle économétrique de l'intégration des jeunes diplômés de l'enseignement supérieur au marché du travail de la République de Moldova*, În: „Revue Valaque d'études économiques”, reconnue CNCSIS, tip BDI, categorie B+, România, Târgoviște: 2017, volume 8(22), N 3/2017, p. 37- 45, ISSN 2067-9459.

Alte reviste din străinătate recunoscute

3. **Garbuz V.**, Bercu A.-M., *The labour and economic competitiveness of Republic of Moldova in the European context*, În: CES Working papers (Centre for European Studies Working Papers Series), indexată BDI, România, Iași: 2015, vol. VII (2A), p. 464-471, ISSN 2067-7693. Disponibil: http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII2A_GAR.pdf.

Articole în culegeri științifice naționale și internaționale

4. Rojco A., **Garbuz V.**, *Tranziția de la școală la muncă: viziunea absolvenților învățământului superior*. În: Creșterea economică în condițiile globalizării: modele durabile de dezvoltare. Conferința Internațională Științifico-Practică din 16-17 octombrie, 2017, Chișinău: Institutul Național de Cercetări Economice, 2017, Ediția a XII-a, vol. II, p. 257-263, ISBN 978-9975-3171-2-2.

5. **Garbuz V.**, *Implicațiile capitalului uman asupra evoluției pieței muncii*, În: Materialele conferinței științifice internaționale „Asigurarea viabilității economico-manageriale pentru dezvoltarea durabilă a economiei regionale în condițiile integrării în UE” din 16-17 septembrie 2016, Iași: Editura PIM, 2017, p. 96-103, ISBN 978-606-13-3642-5.

6. **Garbuz V.**, Bercu A.-M., *Youth european public policy on employment and entrepreneurship*, În: Volume reunites papers presented at the International Conference “Euro and the European Banking System: Evolutions and Challenges”. 4-6 iunie, România, Iași: 2015, p. 441 – 449, ISBN 978-606-714-142-9.

7. **Garbuz V.**, *Abordări contemporane ale pieței muncii: esență și forme de manifestare*. In: Economie și Globalizare: Conferința științifică internațională. Universitatea Tomis din Constanța, ediția a VI-a, 12-13 decembrie 2014, Constanța: Editura Nautica, 2014, p. 9-15, ISSN 2067-6603. Disponibil: <http://www.univ-tomis.ro/wp-content/uploads/2016/02/conferinta-2014.pdf>.

8. **Garbuz V.**, *Angajarea tinerilor în câmpul muncii: oportunități și provocări în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană*. În: Creșterea economică în condițiile globalizării: Conferința Internațională Științifico-Practică din 16-17 octombrie, 2014, Chișinău: Institutul Național de Cercetări Economice, 2014, Ediția a IX-a, vol. 2, p. 285-288, ISBN 978-9975-4185-2-2.
9. **Garbuz V.**, *Caracteristicile și costurile generației NEET*. În: Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine, acreditată CNCSIS, Iași, România: Editura Tehnopress, 2014, Volumul XXV, p. 169-174, ISBN 978-606-687-172-3.
10. **Garbuz V.**, *Situația tinerilor pe piața forței de muncă, în sistemul educațional și/sau programe de formare profesională: provocări comune și soluții comune pentru Republica Moldova și Uniunea Europeană*, În: Euroregiunea „Siret-Prut” – Dezvoltare economico-socială durabilă în cadrul euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere, Iași: Editura Tehnopres, 2014, vol.20, p. 93-108, ISBN 978-606-687-109-9.
11. **Garbuz V.**, *Strategii de dezvoltare a pieței muncii tinerilor cu studii superioare din Republica Moldova*. În: Rolul Euroregiunilor în dezvoltarea durabilă în contextul crizei mondiale”, Volumul XVII, Iași: Editura Tehnopress, 2013, p. 127-133, ISBN 978-973-702-913-3; 978-606-687-025-2
12. **Garbuz V.**, *Интеграция молодежи на рынке труда*. VII Международная научно-практическая конференции молодых ученых «Молодежь и Наука: Реальность и Будущее», том II, от 04 марта 2014 г., Невинномысск, Россия: 2014, с. 35-37, ISBN 978-5-94812-118-5.
13. **Garbuz V.**, Rojco A., *Studiu asupra inserției pe piața muncii a absolvenților Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, În: Colocviul Științific „Orientări actuale în cercetarea doctorală”, ediția a VII-a, Bălți: Indigou Color, 2017, p.7, ISBN 978-9975-50-207-8, ISBN 978-9975-3156-5-4.
14. Bercu A.-M., **Garbuz V.**, *Dimensiunea economică a rolului capitalului uman în configurarea elementelor de siguranță națională*. În: Aspecte ale dezvoltării potențialului economico-managerial în contextul asigurării securității naționale. Conferința științifică internațională dedicată aniversării a 20 de ani a învățământului economic la USARB din 6 iulie 2015. Bălți: p. 171 – 174, ISBN 978-9975-132-35-0.
15. **Garbuz V.**, *Egalitate prin profesionalism pe piața muncii*. În: Creșterea economică în condițiile globalizării: Conferința Internațională Științifico-Practică din 17-18 octombrie, 2013, Chișinău: Institutul Național de Cercetări Economice, 2013, Ediția a VIII-a, vol. II, p. 328-333, ISBN 978-9975-4185-2-2.
16. **Garbuz V.**, *Comportamentul investițional al individului*, În: Politici economice și financiare pentru o dezvoltare competitivă. Conferința științifico-practică internațională din 12 aprilie, 2013, Chișinău: ULIM, p. 223 – 226, ISBN 978-9975-124-30-0.

ADNOTARE

la teza de doctor în științe economice cu tema „**Perfecționarea procesului de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii din Republica Moldova**”,

Veronica Garbuz, Chișinău, 2018

Teza este structurată în introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 192 surse, 37 anexe, 145 pagini text de bază, 47 figuri, 27 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 16 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: tineri specialiști, piața muncii, muncă, cerere și ofertă de muncă, ocuparea forței de muncă, antreprenoriat, capital uman, piața serviciilor educaționale, mediul legal.

Domeniul de studiu al tezei îl constituie interacțiunea dintre sistemul de învățământ superior și piața muncii.

Scopul lucrării constă în stabilirea direcțiilor principale de perfecționare și eficientizare a procesului de integrare a tinerilor specialiști cu studii superioare pe piața muncii din Republica Moldova.

Obiectivele studiului: analiza și sinteza aspectelor teoretice și metodologice ale capitalului uman și ocupării tinerilor; determinarea particularităților legăturii organice și indisolubile ale pieței învățământului superior și pieței forței de muncă; studierea bunelor practici internaționale și naționale în domeniul ocupării tinerilor în contextul tendințelor actuale de dezvoltare a economiei competitive; analiza situației tinerilor specialiști cu studii superioare în contextul pieței muncii din Republica Moldova în vederea identificării facilităților, problemelor și oportunităților existente; elaborarea și testarea modelelor econometrice de evaluare a impactului instituțiilor de învățământ superior, angajatorilor și autorităților publice asupra ocupării tinerilor specialiști; stabilirea direcțiilor principale de eficientizare a inserției tinerilor specialiști pe piața muncii printr-un sistem nou de relaționare a triunghiului partenerial Universitate-Angajator-Mediul legal.

Noutatea și originalitatea științifică constă în: 1) formularea și dezvoltarea conceptelor „ocuparea tinerilor” și „proces de integrare pe piața muncii a tânărului specialist cu studii superioare”, ținându-se cont de particularitățile de vârstă, interesele și preferințele segmentului de populație analizat; 2) identificarea aspectelor corelative ale pieței învățământului superior și piața forței de muncă prin prisma subiectului comun – tânărul specialist cu studii superioare; 3) stabilirea posibilităților de dezvoltare a calității forței de muncă din Republica Moldova prin pregătirea și angajarea tinerilor specialiști cu studii superioare; 4) identificarea și analiza bunelor practici internaționale în domeniul ocupării tinerilor și posibilitatea replicării lor în Republica Moldova; 5) elaborarea și aplicarea modelului econometric de evaluare a impactului instituțiilor de învățământ superior, angajatorilor și mediului legal-instituțional asupra ocupării tinerilor specialiști cu studii superioare; 6) formularea unor direcții principale de eficientizare a procesului de integrare pe piața muncii din Republica Moldova a tinerilor specialiști cu studii superioare.

Problema științifică importantă soluționată constă în fundamentarea cadrului teoretic și metodologic al procesului de integrare pe piața muncii a tinerilor specialiști cu studii superioare, fapt ce a condus la reconceptualizarea la nivel național a modelului de ocupare a forței de muncă tinere.

Importanța teoretică a tezei rezidă în aprofundarea conceptelor de ocupare a forței de muncă, cu accent pe ocuparea tinerilor specialiști cu studii superioare.

Valoarea aplicativă constă în posibilitatea implementării rezultatelor cercetării în: a) sistemul de învățământ superior (componenta managerială – strategii de asigurare a competitivității formabililor în vederea integrării și adaptării profesionale cu succes; componenta didactică – elaborarea curriculumelor și materialelor de curs; și componenta de asigurare a calității – monitorizarea calității predării și corelarea modulelor universitare cu competențele cerute pe piața muncii); b) mediul angajatorilor (asigurarea dialogului constructiv și parteneriatului durabil de tip win-win cu instituțiile de învățământ superior) și c) mediul legal-instituțional (elaborarea politicilor naționale de ocupare a forței de muncă, politicilor de tineret, cadrului reglatoriu stimulatoriu pentru angajatori de susținere a tinerilor specialiști).

Rezultatele științifice au fost implementate de către Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM), Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM), compania DRA „Draexlmaier Automotive” SRL, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

АННОТАЦИЯ

диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук на тему
«Совершенствование процесса интеграции молодых специалистов с высшим образованием на рынок труда Республики Молдова»

Вероника Гарбуз, Кишинэу, 2018

Структура диссертационной работы состоит из: введения, трех глав, общих выводов и рекомендаций, 192 использованных библиографических источников, 37 приложений, 145 страниц основного текста, 47 диаграмм, 27 таблиц. Полученные результаты опубликованы в 16 научных работах.

Ключевые слова: молодой специалист, рынок труда, труд, спрос и предложение на рабочую силу, занятость, предпринимательство, человеческий капитал, рынок образовательных услуг, правовая среда.

Областью исследования диссертации является взаимодействие между системой высшего образования и рынком труда.

Целью работы является определение основных направлений совершенствования процесса интеграции молодых специалистов с высшим образованием в рынок труда Республики Молдова.

Задачи исследования являются: анализ и синтез теоретических и методологических аспектов человеческого капитала и занятости молодежи; установление степени социально-профессионального вхождения выпускников высшего образования в рынок труда; изучение национальной и международной практики в области занятости молодежи в контексте современных тенденций развития экономики; определение характеристик процесса перехода от системы высшего образования к рынку труда; разработка и тестирование эконометрических моделей оценки воздействия вузов, работодателей и органов государственной власти на занятость молодых специалистов; установление основных направлений повышения эффективности внедрения молодых специалистов в рынок труда посредством новой системы отношений к треугольнике университет-работодатель-правовая среда.

Научная новизна и оригинальность состоит в 1) уточнении и определении понятия «процесс интеграции рынка труда молодых специалистов с высшим образованием», принимая во внимание особенности возраста, интересов и их предпочтений; 2) определении характеристик переходного процесса от высшего образования до интеграции молодого специалиста в рынок труда; 3) выявлении основных ожиданий студентов и молодых специалистов по отношению к работодателям и правовой среде, а также формулировании требований работодателей будущим сотрудникам и процессу подготовки человеческого капитала в высших учебных заведениях; 4) выявление и анализ международной практики в области занятости молодежи и способность их воспроизведения в Республике Молдова; 5) пересмотру модели занятости молодежи на основе трехсторонней модели факторов влияния: университетов, работодателей и правовой и институциональной среды; 6) разработке основных направлений интеграции в рынок труда молодых специалистов с высшим образованием.

Решаемая важная научная проблема состоит в обосновании теоретических и методологических основ процесса интеграции в рынок труда молодых специалистов с высшим образованием, что привело к пересмотру на национальном уровне модели занятости молодежи.

Теоретическая значимость работы заключается в углублении концепций занятости, в частности занятость молодых специалистов с высшим образованием.

Прикладная ценность документа заключается в возможности реализации результатов исследований в: а) системе высшего образования (управленческий компонент - стратегии обеспечения конкурентоспособности преподавателей для успешной интеграции и профессиональной адаптации, дидактический компонент - разработка учебных программ, материалов курса и компонента обеспечения качества - мониторинг качества преподавания и корреляции университетских учебных программ с необходимыми навыками на рынке труда); б) среде работодателей (обеспечение конструктивного диалога и устойчивого партнерства с высшими учебными заведениями); в) правовой и институциональной среде (разработка национальной политики в области занятости, молодежная политика, система стимулирования работодателей для поддержки молодых специалистов).

Научные результаты были внедрены Государственным Университетом «Alesu Russo» из Бэлць, Техническим Университетом Молдовы, Государственным Аграрным Университетом Молдовы, DRA „Draexlmaier Automotive” SRL, Национальным Агентством Занятости Населения.

ANNOTATION

to the PhD dissertation in economic science “Improving the process of integrating of young specialists with higher education into the labor market of the Republic of Moldova”,
Veronica Garbuz, Chisinau, 2018

The thesis is structured into introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 192 bibliography references, 37 annexes, 145 pages of basic text, 47 figures, 27 tables. The obtained results are published in 16 scientific works.

Key words: young specialist, labour market, work, demand and job offer, employment, entrepreneurship, human capital, educational services market, legal environment.

Study field of the thesis is the interaction between higher education system and labour market.

The aim of the study is to establish the main directions of improvement and efficiency of young specialists' with higher education process of integration in the labour market of Republic of Moldova.

Objectives of the study are: analysis and synthesis of the theoretical and methodological aspects of human capital and employment of young people; establishing the degree of socio-professional insertion of graduates of higher education, studying good international and national practices in the field of youth employment in context of current trends on development of competitive economy; identifying the characteristics of the process of transition from the higher educational system to the labour market; evaluating and testing econometric models for assessing the impact of higher education institutions, employers and public authorities on the employment of young specialists; establishing the main directions for making the insertion of young specialists into the labour market more efficient through a new system of the partnership-partnership-university-employer-legal environment triangle.

The scientific novelty and originality consists of 1) specification and definition of the "labour market integration process of young specialists with high education", taking into account particularities of age, interests and preferences of the analyzed population segment; 2) identifying the characteristics of the transition process from university education to the integration of the young specialist into the labour market; 3) highlighting the main expectations of the students and young specialists towards the employers and the legal-institutional environment, as well as formulating the employers' prescriptions towards the future employees and the process of preparing the human capital in the higher education institutions; 4) identifying and analyzing good international practices in the field of youth employment and possibility of their replication in Republic of Moldova; 5) Re-conceptualization of the young employment model based on the trilateral model of influence factors: universities, employers and the legal-institutional environment; 6) to formulate some main directions for streamlining the labour market integration process of young Moldovan specialists with higher education.

The important solved scientific problem consists in substantiating the theoretical and methodological framework of the process of labour market integration of young specialists with higher education, which led to the re-conceptualization at national level of the youth employment model.

The theoretical importance of the thesis lies in the deepening of employment concept, focusing on the employment of young specialists with higher education.

The applicative value of the paper consists in the possibility of implementing the research results in: a) the higher education system (the managerial component - strategies for ensuring the competitiveness of the trainers for successful integration and professional adaptation, the didactic component - the development of the curricula and the course materials and the quality assurance component - monitoring the quality of teaching and the correlation of the university modules with the required skills on the labour market); b) the employers' environment (ensuring constructive dialogue and win-win sustainable partnership with higher education institutions); and c) the legal-institutional environment (developing national employment policies, youth policies, incentive regulation framework for employers support of young specialists).

Scientific results were implemented by the State University "Alec Russo" from Balti (USARB), Technical University of Moldova (UTM), State Agrarian University of Moldova (UASM), DRA "Draexlmaier Automotive" SRL, National Agency for Employment.

GARBUZ VERONICA

**PERFEȚIONAREA PROCESULUI DE INTEGRARE
A TINERILOR SPECIALIȘTI CU STUDII SUPERIOARE
PE PIAȚA MUNCII DIN REPUBLICA MOLDOVA**

521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT

în domeniul de activitate

Autoreferatul tezei de doctor

Aprobat spre tipar: 14.12.2018
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,97

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 40 ex.
Comanda nr. 985

SRL „Indigou Color”
Mun. Bălți, MD-3100, str. Pușkin, 38,
indigoucolor@mail.ru, tel.: +373 231 3 99 79